

Safety Culture.....

Episode II

สมบุญ จิระชาญชัย

ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านความปลอดภัยทางรังสี

สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ

กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

เรียบเรียง

ตามที่ผู้เขียนได้เสนอบทความในหัวข้อ “วัฒนธรรมความปลอดภัย” ไปแล้วครั้งหนึ่งนั้น ขอเรียนในที่นี้อีกครั้งหนึ่งว่า คำนี้มีที่มาจากคำว่า “*Nuclear Safety Culture*” เรียกสั้นๆว่า “*Safety Culture*” ซึ่งเริ่มมีการใช้ภายหลังเหตุการณ์ *Chernobyl Accident* หลังจากที่ทบวงการพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ หรือ *IAEA* ได้สอบสวนหาสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุที่ขยายออกไปเป็นภัยพิบัติ และมีผลชี้ชัดว่าเป็นการบกพร่องของวัฒนธรรมความปลอดภัยในการปฏิบัติงานของโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ คำนี้จึงถูกใช้นับจากนั้นเป็นต้นมา

“What should be done to ensure the safety of nuclear power plants and how?”

เป็นคำถามยอดฮิตที่มีมาเนิ่นนานตั้งแต่ในยุคเริ่มต้น
ของโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ ไม่ว่าจะในกลุ่มของผู้ปฏิบัติงาน
กลุ่มผู้บริหาร หรือกลุ่มผู้กำกับดูแลก็ตาม ต่างก็มีจิตสำนึก
ในการยกระดับความปลอดภัยให้มากขึ้น

มี ความพยายามร่วมกันในการปรับปรุงมาตรการความปลอดภัย ตั้งแต่การออกแบบ การก่อสร้าง การเดินเครื่อง และการบำรุงรักษา โรงไฟฟ้านิวเคลียร์ ตัวอย่างเช่น มีการก่อตั้งสถาบันความปลอดภัย พัฒนาและสร้างระเบียบความปลอดภัย หรือประดิษฐ์อุปกรณ์ความปลอดภัยใหม่ๆ

แต่สุดท้ายก็พบว่าทุกอย่างต้องเริ่มต้นที่ **“วัฒนธรรมความปลอดภัย”** ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญมาก

“**วัฒนธรรมความ
ปลอดภัย**”

ประกอบด้วยอะไรบ้าง

★ **อันดับแรก** คือ ตัวองค์กรและแต่ละบุคลากรจะต้องมีทัศนคติในการให้ความสำคัญต่อความปลอดภัยในเรื่องต่างๆ แต่ละด้านสอดคล้องกับผลที่จะตามมา

★ **ต่อมา** คือ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการความปลอดภัย ต้องไม่ลำพองใจต่อความสำเร็จของการป้องกันอุบัติเหตุที่ผ่านมา

★ **จากนั้น** ควรสร้างบรรยากาศสนับสนุนให้บุคลากรมีทัศนคติในการแสดงความรับผิดชอบและความร่วมมือในเรื่องที่เกี่ยวกับความปลอดภัย

★ บุคลากรที่รับผิดชอบด้านความปลอดภัย ต้องมี *ความเข้าใจ* ที่เหมาะสมในหัวข้อที่เกี่ยวกับความปลอดภัย ด้วยความระมัดระวัง สุขุมรอบคอบ ด้วยความรู้ที่เพียงพอ มีความสามารถในการวินิจฉัย และความตระหนักในภาระหน้าที่รับผิดชอบที่เพียงพอ หากมีความผิดพลาดเกิดขึ้นต้องมีการรายงาน และต้องแบ่งปันประสบการณ์นั้นให้ได้รับทราบกันไปทั่วทั้งองค์กร

★ ท้ายสุดคือ *การปฏิบัติการ* ที่ดีของแต่ละบุคคล เป็นปัจจัยสำคัญของวัฒนธรรมความปลอดภัย แต่กระนั้นก็อาจไม่เพียงพอเพราะผู้นำไปปฏิบัติอาจนำไปใช้อย่างไม่เหมาะสม จึงมีความจำเป็นต้องจำแนกขอบเขตความเสี่ยงและปฏิบัติไปด้วยความระมัดระวัง

เครื่องบ่งชี้ถึงวัฒนธรรม

ความปลอดภัย

สามารถแบ่งในลักษณะต่างๆ ที่สามารถจับต้องได้ เป็น ๓ ระดับ

ดังนี้

๑. ในระดับบริหารคือ ภาวะผู้นำ

๑.๑ นโยบายระดับสูง ต้องให้ความสำคัญสูงสุดต่อ “*Safety first*” หรือ **ความปลอดภัยต้องมาเป็นอันดับแรก**” และความเกี่ยวข้องด้านความปลอดภัยจะต้องพิสูจน์ให้สมาชิกขององค์กรเห็นอย่างชัดเจน

๑.๒ ความรับผิดชอบขององค์กรที่เกี่ยวกับกิจกรรมด้านความปลอดภัย จะต้องให้สมาชิกขององค์กรเข้าใจง่าย ความรู้ด้านความปลอดภัยที่เกี่ยวข้องกับงานและความสามารถในการปฏิบัติงานที่จำเป็นต้องผ่านกระบวนการศึกษาและฝึกอบรม สมาชิกต้องได้รับการกระตุ้นอย่างเหมาะสมในการร่วมกิจกรรมเหล่านี้

๑.๓ เมื่อแต่ละคนค้นพบความผิดพลาดของตนเองหรือบุคคลอื่น จะต้องทำรายงานส่งขึ้นไปด้วยซึ่งรายงานผลนั้นจะต้องผ่านกระบวนการวิเคราะห์ ข้อเสนอในการปรับปรุง สามารถใช้ ประเมินทั้งภายในและภายนอกได้ด้วย

๑.๔ จะต้องมีการตรวจสอบด้านความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ เป็นระยะ

๒. ในระดับผู้จัดการ คือ การจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านความปลอดภัย

๒.๑ ต้องกำหนดความรับผิดชอบที่มอบหมายต่อผู้ร่วมงานด้านความปลอดภัยแต่ละคนให้ ชัดเจน

๒.๒ การปฏิบัติงานที่เข้มงวดที่เกี่ยวข้องด้านความปลอดภัยจะต้อง กำหนดให้ชัดเจน

๒.๓ ผู้ร่วมงานด้านความปลอดภัยแต่ละคนต้องมีความสามารถเพียงพอที่จะทำให้ความปลอดภัยคงอยู่ คนกลุ่มนี้จะต้องมีความเข้าใจอย่างดีในความรับผิดชอบและความสำคัญของงานนั้นและผลผิดพลาดที่จะตามมา

๒.๔ ความผิดพลาดในการปฏิบัติหน้าที่จะต้องได้รับการแก้ไข
อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๕ หน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยจะต้องได้รับการเฝ้า
สังเกตและตรวจสอบเป็นระยะ

๒.๖ ผู้ร่วมงานด้านความปลอดภัยแต่ละคนต้องได้รับการกระตุ้น
ให้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์

๓. ในระดับบุคคล คือ การยอมรับความสำคัญของตำแหน่งและบทบาทของแต่ละคน

๓.๑ แต่ละคนควรมีคำถามดังนี้

๓.๑.๑ ตนเองเข้าใจในเนื้องานและความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยหรือไม่

๓.๑.๒ ตนเองต้องมีความรู้เฉพาะเพื่อทำงานต่อไปหรือไม่

๓.๑.๓ ความรับผิดชอบของบุคคลอื่นๆ คืออะไร

๓.๑.๔ ตนเองจำเป็นต้องขอความช่วยเหลือในภาวะไม่ปกติหรือไม่

๓.๑.๕ อะไรที่สามารถผิดพลาดได้และอะไรจะเป็นสิ่งที่ตามมาหลังจากเกิดความขัดข้องหรือผิดพลาด

๓.๑.๖ ตนเองจะต้องทำอะไรหากความขัดข้องเกิดขึ้น

๓.๒ แต่ละคนควรยอมรับวิธีการที่เคร่งครัดและความระมัดระวัง
ซึ่งเกี่ยวข้องกับ

๓.๒.๑ การทำงานตามขั้นตอน

๓.๒.๒ การเตรียมพร้อมต่อสิ่งที่ไม่คาดคิด

๓.๒.๓ กรณีเกิดปัญหาขึ้นมา ให้หยุดและคิด

๓.๒.๔ การแสวงหาความช่วยเหลือหากจำเป็น

๓.๒.๕ ความใส่ใจต่อระเบียบ ความทันเหตุการณ์ และ
การดูแลสถานที่

๓.๒.๖ การดำเนินการด้วยความรอบคอบ

๓.๒.๗ การไม่ข้ามขั้นตอน

๓.๒.๘ นำวิธีการที่เคร่งครัดและความระมัดระวังมาใช้

๓.๓ แต่ละคนต้องยอมรับว่าการสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญต่อความ
ปลอดภัย และเกี่ยวข้องกับ

๓.๓.๑ การรับข้อมูลที่เป็นประโยชน์จากผู้อื่น

๓.๓.๒ การถ่ายทอดข้อมูลให้กับผู้อื่น

๓.๓.๔ การทำรายงานและเอกสารหลักฐานว่าการ
ปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความถูกต้อง

๓.๓.๕ การแนะนำความริเริ่มใหม่ๆ

เหล่านี้ เป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะบ่มเพาะความเข้าใจใน
วัฒนธรรมความปลอดภัยให้แก่ผู้สนใจและนำไปใช้ประโยชน์
ในมุมมองอีกมิติหนึ่ง ซึ่งผู้เชี่ยวชาญจาก *Australian
Nuclear Science and Technology Organization (ANSTO)* ให้
ข้อมูลไว้ในการบรรยายของการประชุมเชิงปฏิบัติการ *Fourth
FNCA Safety Culture Workshop in Shanghai, 4-7 September
2000* นั่นก็คือ ตัวชี้วัด ๖ ตัวที่จะต้องพัฒนาและนำไปใช้ใน
ภูมิภาคนี้ มีดังนี้

๑. มีการประชุมระหว่างผู้บริหารและลูกจ้างเพื่อการยกระดับวัฒนธรรมความปลอดภัยในองค์กร

๒. มีระบบวิเคราะห์เหตุที่เกิดขึ้นจากปัจจัยมนุษย์และจากบทเรียนที่เกิดขึ้นเพื่อปรับปรุงแก้ไขวัฒนธรรมความปลอดภัย

๓. มีกิจกรรมการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงแก้ไขวัฒนธรรมความปลอดภัย

๔. มีการประชุมหรือกิจกรรมร่วมระหว่างผู้กำกับดูแล (regulator) และผู้รับใบอนุญาต (ไม่ว่าจะเป็น contractor, reactor users หรืออื่นๆ) เพื่อพูดคุยในประเด็นวัฒนธรรมความปลอดภัย
๕. การสำรวจพฤติกรรมเพื่อค้นหาทัศนคติของลูกจ้าง
๖. มีทรัพยากรที่เพียงพอในการสนับสนุนกิจกรรมวัฒนธรรมความปลอดภัย

สรุป ในองค์กรนั้น วัฒนธรรมความปลอดภัย คือ การรวบรวมคุณค่า มาตรฐาน จริยธรรม และบรรทัดฐานของ พฤติกรรมที่ยอมรับได้ โดยมุ่งหมายให้เกิดการยึดมั่นใน ระเบียบวินัยส่วนบุคคลเพื่อยกระดับเรื่องความปลอดภัย ที่ นอกเหนือไปจากข้อกำหนดและข้อกำหนดของการกำกับ ดูแลวัฒนธรรมความปลอดภัยนั้น จะต้องประสานให้ความคิด และการกระทำของแต่ละบุคคลในทุกระดับขององค์กรไป ด้วยกัน

เอกสารอ้างอิง

- Keiji Hirai. The Japan Atomic Power Company, Fostering Nuclear Safety Culture in Nuclear Power Stations Through the Concept of Defense in Depth, Fourth FNCA Safety Culture Workshop in Shanghai, 4-7 September 2000.
- R. F Cameron. Australian Nuclear Science and Technology Organization (ANSTO), Nuclear Safety Culture – FNCA Activities from 1997 – 2000, Fourth FNCA Safety Culture Workshop in Shanghai, 4-7 September 2000.
- International Atomic Energy Agency, Developing Safety Culture in Nuclear Activities, Safety Reports Series No.11, IAEA, Vienna, 1998

บรรณาธิการ:

สุกัญญา จันทรมงคล

ฝ่ายเทคนิคนำเสนอ:

ปุณณภา รักษอุดมโชค

อารีย์รัชฎี วงศ์พันธ์